

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל:

rg5740@gmail.com

גליון 221 תמוז תשע"ז

העלון מוקדש לעילוי נשמת יאיר בן יעקוטה עידן ז"ל ע"י אחיו ר' בני רחמים ורפאל הי"ד

פרשת קרח

פנס הקסם

"ומדוע תתנשאו על קהל ה'" (טז, א)

הנה זה פלא כיצד יתכן לטעון שמה רבינו מתנשא, בשעה שה' העיד בו (לעיל יב, א) "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה". ואין זאת אלא מפני ש"כל הפוסל במומו פוסל" (קדושין ע, א), הרי אומר שהאדם רואה את העולם שמסביבו לפי מה שהוא, ומטענותיו כלפי אחרים נגלית פנימיותו כלפי חוץ. והיות וקרח עצמו היה בעל גאווה וביקש להתנשא ונכידוע שנתקא בנשיאות אליצפן (רש"י לעיל פס' א'), לכן פירש את הנהגת משה כהתנשאות, למרות שלפי האמת היה עניו גדול.

והמתבונן ימצא שיש בזה יסוד עצום לחיים. כי הנה היום יש סדנאות וקורסים שמלמדים לבני אדם כיצד לתהות על קנקן זולתם וללמוד על תכונות נפשו של העומד מולם בזמן קצר. דבר זה נצרך לעסקים ושידוכים וכיוצא בזה. אולם החכם באדם כבר לימד את סוד הענין באמרו (משלי כז, כא) "מצרף לכסף וכור לזהב, ואיש לפי מהללו", כלומר שהכסף נבחן ונבדק בהתנשא והזהב בכור, ואדם נבחן לפי מה שהוא מהלל ומדבר על אנשים אחרים. אם הוא אומר שאחרים מתנשאים, הרי זה אומר שהוא עצמו מתנשא, ואם טוען שאחרים צרי עין, הוא עצמו צר עין. ואם כן בתוך כמה דקות אפשר ללמוד מהי מהות האדם. "איש לפי מהללו".

אין זה אומר שטענותיך אינם נכונות, ויכול להיות שהם אמת מתנשאים או צרי עין, אך מדוע רק אתה רואה זאת ולא אחרים? סימן הוא שאתה עצמך לוקה בכך! משל למה הדבר דומה, לתייר סיני שנחת בשדה התעופה והחל לדבר בשפתו, ואף אחד מן הסובבים לא הביין מה הוא שח מלבד פלוני. אם הוא מבין מה הסיני אומר סימן שזו השפה שלו! ואף כאן, גם אם האחר מתנשא הרי לא כולם מבחינים בכך, והסיבה שרק אתה רואה זאת היא משום שהוא מדבר ב"שפה" שלך, הוא מתנשא וגם אתה, הוא מקנא וגם אתה, ו"כל הפוסל במומו פוסל".

ב. הגאון הצדיק רבי שלמה וולבה בספר עליו שור (ח"א עמ' קס"ב) האריך בביאור תופעה זו, וכינה אותה בשם "פנס הקסם". וכתב "כיצד אפשר לחדור למעמקי הנפש ולדעת את אשר בלבבנו? עלינו לעמוד בזה על תופעה נפשית שאי אפשר לקרוא לה בשם אחר מלבד "פנס הקסם". בכח תופעה זו נוכל לעמוד על תהליכים מוסתרים בתעלומות לבנו. ונתגלתה בזה נטיה פנימית, להקרין ליקויים ורגשות נפשיים שלנו על אחרים. לכן עלינו להתייחס בביקורת וחדר אל כל המשפטים השליליים שאנו חורצים על מה שמחוצה לנו, כי יתכן ששלילה זו פנימית היא, ונעוצה בסתרי שכבות נפשנו, ורק פנס הקסם הנפשי הראה אותם במה שמחוץ לנפשנו".

ג. ומעשה באדם שעבר ליד בית החולים איכילוב בתל אביב, וראה שני אנשים עומדים בכניסה לאחד הבנינים בבית החולים, ושניהם מתבוננים בלוח שבו הונצח שם הנדיב שתרם את הממון להקמת הבנין. אחד מהם אמר "איזה לב רגיש ורחום יש לאיש נדיב זה שתרם הרבה לרווחת החולים". ורעהו ענה לו "מה פתאום... את הכל הוא עשה כדי שיכבדו אותו, ושכולם יריעו לו. העיקר שיהיה כתוב כאן בכניסה לבית החולים שהוא תרם את הכסף. הכל בשביל הכבוד!..."

עם מי האמת ומדוע תרם הנדיב את תרומתו הנכבדה איננו יודעים, אך זאת נדע גם נדע ממשפטים בודדים אלו מהי מהותו הפנימית של כל אחד מהדוברים הללו. מי שבעצמו מחפש כבוד וזוהי "שפתו", יראה באחרים רק רודפי כבוד. ומי שנפשו יפה ואצילית יראה את הכונה הטובה והחיויבת שבכל מעשה נאצל. (נראה עוד להלן).

כהמשך ליסוד הנ"ל ראוי לצטט דבר נפלא המובא בפירושו רוח חיים על פרקי אבות להגאון רבי חיים מוואלוז'ין (פ"ב מ"א) בהגדה מן המחבר, "הנה ידוע כי כל הפוסל במומו פוסל, וכי מי שהוא זך ללב לא ירגיש כלל עורמת וחטאי הבריות, אך מי שהוא בעצמו כן מערים ומלוכלך בחטאים הוא מרגיש מיד בחבירו העושה כמעשהו. והכרת פשעי חבירו הוא כמו מראה מלוטשת המראה לאדם צורה כצורתו אצל לבן ואם מפוחם, והרואה צורה מפוחמת במראה הלא ידע כי נפשו הוא וליבון הוא צריך. והוה שכתוב "במים הפנים לפנים", כלומר הצורה אשר רואה לעומתו במים כצורת עצמו, "כן לב האדם לאדם", כי מה שהוא רואה ומכיר בחבירו גם בקרבו תשכון העולה והחטא הזה. ומה שרואה חטא בחבירו הוא בעצמו יפשפש במעשיו כי יש בו אותו חטא".

והוסיף לפרש בדרך מליצה נוכן פירש הבעל שם טוב זיע"א, שזהו שאמרו (נגעים פ"ב מ"ה) "כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו", כלומר שכל הנגעים שאדם רואה מחוצה לו אצל אחרים, הרי ש"מנגעי עצמו", הן, כי אם לא היה לקוי בכך לא היה מבחין שליקוי זה קיים אצל חבירו.

ב. הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחא היה נוהג לספר לחסידיו בכל ערב יום הכיפורים את הסיפור הבא נאמנם הסיפור לכשעצמו ידוע, אך היום מקובל לספרו בהקשר של אמונה ובטחון. ורבי שמחה בונים סיפר אותו בהקשר אחר וכדלהלן. מעשה בר' אייזיק מקראקוב שבגליציה שהיה עני מרוד ובנותיו הגיעו לפרקן, אולם לרש אין כל ליתן לצרכי נישואיהן. באחד הלילות חלם ר' אייזיק שאוצר גדול טמון מתחת הגשר של פראג עיר הביירה. חלום זה חזר ונשנה פעמים אחדות ותתפעם רוחו וגמר בדעתו לנסוע אל עיר הביירה לחשוף את האוצר שנתגלה לו בחלום. בהגיעו אל עיר הביירה לא התמהמה ועשה דרכו אל הגשר לחפש אחר האוצר הנספק.

בעודו חופר הבחין בו אחד השומרים שהיו ניצבים על הגשר ועצרו, וכששאל אותו לפשר מעשיו וסיפר לו על חלומו, אמר השומר בלגלוג "איש יהודי, כיצד תשית את לבך לדברי חלומות, הנה אספר לך, גם אני חלמתי פעמיים שאוצר גדול טמון בעיר קראקוב תחת התנור אצל יהודי בשם אייזיק, וכי אשית לב לדברי חלומות!...". ר' אייזיק בשמעו את דברי השומר אץ רץ אל ביתו לגלות את המטמון שתחת התנור, ואכן נגלה לעיניו אוצר גדול שנתעשר ממנו הוא וזרעו אחריו, ובו השיא את כל בנותיו בכבוד וברוחו ייש לציין שהסיפור אמיתי, ור' אייזיק הקים בית כנסת מממונו בשם "בית יצחק", ובכניסה היה לוח שבו נכתב כל המעשה הנ"ל. יום פטירתו חל השבוע בתאריך כו' סיון.

הרבי מפשיסחא החזיק מאד נמנעשה זה, וטען שכל חסיד שנוסע בראשונה אל הרבי חייב להכירו. ולדעתו המסר הנלמד מהסיפור הוא שהאדם צריך לנתץ ולנפץ את ה"תנור" שב"ביתו" בעצמו ובתוכו, ולא ללכת רחוק ולחפש את תיקון ושיפור המעשים אצל זולתו. האדם הולך לחפור מתחת לגשר בעיר אחרת בחפצו לתור תחת הפגמים והמומים של הזולת, באומרו "פלוני נכשל במידה זו" ו"אלמוני צריך לתקן מדה אחרת", זה יש בו רוח גבוהה... והשני בטלן... והשלישי צר עין... ואם אך ישכיל יבין וידע שכל הפוסל במומו פוסל, וכל אותם הפגמים החזיק מאד נמנעשה הם אצל חביריו נמצאים בו עצמו.

ג. דברים אלו הם מבוא ופתח לעבודת המידות. כי הבה נודה על האמת, האדם משוחד ויש לו נגיעה עצמית, ופעמים חולפות שנים רבות ואין הוא שם לב שמקנת בו מידה מסוימת. וכח הנגיעה כה גדול עד שלפעמים גם לאחר התבוננות אינו מוצא בעצמו פגם. אך לאור האמור לעיל מצאנו עצה נפלאה להכרת פגמי מידותינו, והיא להעמיד מול עצמנו "מראה", כלומר להתבונן איך אנו מסתכלים על אחרים ומה אנו רואים בהם, ליקויים ופגמים, או מעלות וטובות. אם רואים אנו את חסרונות חברנו, נפשפש ונמשמש בהם ונבחין שכל אשר ראינו בו קיים בנו בלי ששמנו לב לכך. והכרת המידות הטובות בנו היא "חצי תרופה", והבא ליטרה ולתקן אותן מסייעין בידו.

אליצפן בן תמר דמארי ז"ל
ביחה פריחה בת עישה סבוני ע"ה
שלמה בן עליה זכרי ז"ל

חיים בן שלמה ז"ל ע"י גב' אברהמס
כדיה בת יוסף נוני ע"ה ע"י גב' אברהמס
שלמה סליימן בן ז'וב ז"ל ע"י גלעדי

לע"י ר' בנימין בן סלחה ז"ל + סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל + נאויה בת תאניה ע"ה
ארתו בן יהיא ז"ל + רחל בת סלחה ע"ה
עביה בת סרה ע"ה

חזון איש גילה את הקטע של הילד המרוקאי...

בספר צדקת הצדיק לגאון המחשבה רבי צדוק הכהן מלובלין (אות רלא) פירש באופן מחדש את תלונתו של קרח על משה ואהרן. לדבריו נפשו של כל יהודי מעצם טבעה אינה מסוגלת לסבול התנשאות של אדם אחר עליה, אף אם מדובר באדם שגדול ממנו בחכמה. וזאת משום שלכל איש מישראל יש חלק בתורה שמייוחד אך ורק לו, ולכן נפשו של היהודי הפשוט יותר איננה מוכנה להכיל התגדלות והתנשאות של חכם ממנו, כי יודעת היא שיש לה חלק מיוחד שאין לאותו חכם השגה בו כלל, ובאותו חלק הוא הפשוט גדול יותר מאותו חכם, ואם כך מדוע יתנשא עליו.

ולכן קרח שסבר שמהו ואהרן מתנשאים טען כלפיהם "מדוע תתנשאו", כי הגם שאף הוא מודה שיש רק כהן גדול אחד ורק מנהיג תורני אחד לדור, מכל מקום הרי אין זה מצדיק הנהגה של התנשאות כלפי העם בשעה שלכולם יש חלק מיוחד בתורה שאין לאהרן ומשה השגה בו. ואם הם מתגאים בשררתם הרי שראוי להעביר אותה לאחר שאינו מתנשא.

אלא שטעה בזה, כי משה ואהרן היו ענוים, ומה שהתנהגו בשררה ולימדו וניהלו את העם לא נבע מרצונם להתנשא, אלא כי כך גזר ה', שאף שלכולם יש חלק בתורה, יודקקו כולם למי שחכמתו בתורה גדולה ויכבדוהו. ורק לעתיד לבוא ישתוו כולם ואפילו עמי הארצות בחכמה ודעת, כמו שנאמר (ירמיהו לא, לג) "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם".

ב. ובהקשר לחלק המיוחד שיש לכל יהודי בתורה, שמעתי מהאברן החשוב הרב שמואל זלצר [כולל "עשרים המצויינים" (רחובות) בשם המשפיע החסידי הרב אהרן טויטג שליט"א. מעשה שהיה במנהל הנודע של תלמוד תורה ריולי בבני ברק הרב רב רונשטיין, שנתבקש לקבל ילד עולה חדש ממרוקו. ובתחילה סירב לכך מחמת ידיעותיו המועטות של הילד שלא תאמו את רמת הלימודים, אך לבסוף נאות לקבלו, אלא שהילד התקשה מאד בלימודים.

והנה כמדי שנה הביא הרב רונשטיין את התלמידים למבחן אצל החזון איש, וגם הילד המרוקאי הגיע עמו. הוא לא הספיק לומר לרב שלא ישאל אותו שאלות קשות הרבה, אך החזון איש סימן לו שהוא כבר קלט את הילד... בסיום המבחן ביקש החזון איש מסכת קדושין, ואמר לילד, "אני אקרא קטע בגמרא ואתה תחזור אחרי", ואז החל לקרוא "תנא רבי רבי ישמעאל, אם פגע בכך מנוול זה משכחו לבית המדרש. אם אבן הוא נימוח, אם ברזל הוא מתפוצץ" (קדושין ל, ב). הילד חזר אחריו, והחזון איש שיבחו על כך.

מאז חלפו מספר שנים, והרב רונשטיין השתתף בהקפות של שמחת תורה בישיבת פוניבז', ושם כמנהג הישיבה בכל שנה מכרו את ההקפות בדפי גמרא. זה מקבל על עצמו 200 דף, והשני מעלה את הרף ל-300, אך אחד הבחורים עלה על כולם וקנה במאות רבות של דפים את אחת ההקפות. הרב רונשטיין הביט בו, והיה נדמה שהוא מכיר אותו... ואכן, היה זה אותו ילד ממרוקו...

הרב רונשטיין שהכירו וידע ששכלו חלש והשגתו קצרה סבר שמן הסתם כדי לעודדו נותנים לו לקנות הקפה בדפים רבים. ולדעתו לא היה ראוי לעשות כן ולאפשר לו לקנות הקפה. הוא הלך לחזון איש ושטח בפניו את טענתו. החזון איש ביקש לקרוא לאחד מראשי הישיבה להתעניין אודות הבחור, וראש הישיבה פתח וסיפר שבשבח הבחור ובגודל השגותיו וכשרונו.

ואז פנה החזון איש לרב רונשטיין ואמר: "דע לך, שלכל יהודי יש קטע מיוחד בש"ס שיועד לו ה', וביום מן הימים כשהוא מגיע לאותה מסכת ולומד את אותו קטע נפתחים לו מעיינות החכמה. ומן השמים ראו את רצונו של הנער ללמוד, ולכן סובבו שאקרא באזניו את הגמרא במסכת קדושין, שכנראה היא החלק שלו בש"ס, ומני אז שגשג ונתעלה בתורה..."

כשוכב נופל...

"רב לכם בני לוי" (טז, ז)

באחרית ימיו כשהתחנן שיזכה להיכנס לארץ נענה משה "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" (דברים ג, כו). ודרשו חז"ל (סוטה יג, ב) "אמר ר' לוי,

ב"רב" בישר, ב"רב" בישרוהו. ברב בישר- רב לכם, ברב בישרוהו- רב לך". וכן במדרש (במדב"ר יח, יח) "רב לכם בני לוי- אמר הקב"ה למשה, את מחית בחוטא, ובמה דמחית את לך? את אמרת רב לכם, למחר את שמע רב לך". ותמיהו המפרשים מה פגם היה בדברי משה, והרי דברי אמת הם, שלא יתכן שכולם יהיו כהנים גדולים. ובלאו הכי קיבלו לשררה את עבודת המשכן. וכן יש להבין מהי המדה כנגד מדה שנענש בה, "רב לך" תחת "רב לכם".

ורבים מבעלי המוסר ביארו בענין אחד, שהנה הגם שבמניעיו של קרח היתה מעורבת בקשת כבוד והתנשאות, ואף שלבסוף כבר בעיקרי הדת, מכל מקום בתחילת דרכו נבעה משאלתו ומשאלת עדתו מרצון להתעלות בעבודת ה', ומשאיפתם לזכות גם הם להתקרב לה' ולהיות כהנים גדולים. ולכן אף שטענת משה נכונה, אין מקום למטבע הלשון "רב לך", כי לא יתכן לומר ליהודי שרוצה להשתקף ולהתקדם למעלות גבוהות ברוחניות "רב לך" ומספיק לך במה שיש לך עד עתה, מכיון שהשאיפה להתעלות בעבודת ה' היא יסוד ובסיס עבודתנו הרוחנית, וחייב אדם לומר בכל עת "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי" ולא להסתפק במועט.

ומדה כנגד מדה, כשרצה להיכנס לארץ ישראל כדי להתעלות יותר ברוחניות אמר לו ה' באותה מטבע, "רב לך", די לך ברוחניות שיש לך כעת, כמו שאמרת לקרח ועדתו שדי להם במדרגה הרוחנית שיש בידם.

ב. ומכאן נלמד כמה גדולה היא החובה שלא למסמס שאיפות רוחניות של ילדים, תלמידים וחברים. אדרבה ההיפך הוא הנכון, חובתנו היא לרומם ולטפח שאיפות וחלומות, ולשרר תמיד ש"השמים הם הגבול"...

"העולם" התרגל למדוד הכל לפי כשרון, וכשרואים משהו שאינו כשרוני פעמים שמבטלים ומנמיכים את שאיפותיו בטענה ש"חבל על המאמץ" ו"ממנו כבר לא יצא הרבה". אך מי שמתמצא מעט יודע שכשרון אינו ערובה לגדלות בתורה, וכמה וכמה מגדולי ישראל בקטנותם לא היו כשרוניים כלל. ואף דבורנו אנו, יש בחורים שהיו "כוכבים" גדולים בישיבה, אך כשהקימו את ביתם ה"כוכב" נפל והתנפץ ולא יצא ממנו הרבה. ולעומתו חבירו לספסל הישיבה, שלא הרעיד את אמות הסיפין בקושיותיו, ובני הישיבה לא הסתנוורו מהערתיו המבריקות, אלא ישב בצד בשקט ועמל והתאמץ, ולאחר שהקים בית המשך להתעלות ויצא תלמיד חכם גדול. דברים אלו הם מעשים שבכל יום, ואם מבחן התוצאה הוא הקובע, הרי שה"מצויין" האמיתי הוא לאו דוקא הכשרוני, אלא המתאמץ והעמל. והתפיסה המקובלת היום למדוד מצויינות לפי כשרון ושכל לא תמיד מוכיחה את עצמה. ולכן אין לבטל ואין לזלזל בחלומות ושאיפות של מאן דהוא בבחינת "רב לך".

ג. מי שנודע בדרכו לרומם את שאיפות תלמידיו היה הגאון ר' ברוך בער בעל הברכת שמואל וראש ישיבת קמניץ, שהיה מרגלא בפומיה (הרב הדומה למלאך' עמ' 153), ששומה לכל בן תורה שיהיה לו שאיפות גבוהות. והיה אומר שהסיבה שבדורות שעברו היו כל ישראל שומרי תורה, היא משום שכל אב החדיר בבנו מקטנות שאיפות לגדלות בתורה.

וכן מצינו באיגרת שכתב עקב מעשה שהיה ברב אחד שביקר את בנו שהיה תלמיד הישיבה. בתום הביקור, בירך ראש הישיבה את האב, שבנו יהא אחד מגדולי ישראל. כששמע זאת האב, אמר, "איני מצפה שבני יהא גדול הדור, שאיפתי היא שיהא תלמיד חכם ותו לא". ור' ברוך בער השיב לו, שהשאיפה חייבת להיות, להיעשות גדול בתורה.

לאחר מכן נודע, שהתלמיד היה מספר במכתביו לאביו על השאיפות שהיו נוטעים בבני הישיבה בתלמידים, ואביו היה טוען שיש משום בקשת כבוד וגאווה במה ששואף בנו להיות גדול בתורה. וכשנודע הדבר לראש הישיבה, שלח לאב איגרת ובה כתב "שמעתי שלדעתך אין לחנך התלמידים להיות מורי הוראה בישראל וגדולי הדור. ואני שואל, אם כדברכם תורה מה תהא עליה? וללא שאיפות לגדלות בתורה כיצד יצמחו גדולי תורה בישראל!?"

ד. אין לתאר ואין לשער את עוצמת ההבדל בין בן או תלמיד שגדל במחיצת הורים ומורים שעודדהו וטיפחו את שאיפותיו, ונטעו בו תקוות וחלומות שדחפו אותו בכל עת להתקדם ולהתעלות ולהתמודד עם קשיים חרף העובדה שלא נתרבו בכשרונות רבים, לבין אשר נפל בחלקם של מי שביטלו את שאיפותיו והסתכלו בעין ביקורתית על הישגיו. וממה שאירע למשה רבינו למדנו שהקב"ה חפץ בעידוד והעצמה של הבנים והתלמידים ולא להיפך ח"ו.

העלון נכתב ונערך בס"ד ע"י הרב ראובן גולן. ניתן להאזין לשיחות חיזוק והשקפה וחיידושים לפרשת השבוע מאת המחבר בעמדות ובאתר קול הלשון, או בטל' 03-6171001 (הקס 1-1-2-48-1-1. או 8* ואמור את שם המרצה והקס 1-1).

לקבלת העלון בדוא"ל מדי שבוע שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

המעוניינים להקדיש ולתרום להפצת העלון, וכן לסייע בהפצתו ברחבי הארץ
יפנו בטל' 08-9452903, או בפקס 1538-9452903

לזכר יוסף בן דוד וציונה שלומי ז"ל ע"י בנו ר' יאיר שלומי הי"ו ♦
מרת מלכה מולוק בת מאנאר סלמי ע"ה ע"י ילדיה הי"ו ♦
עמישידי בן פלטיאל ורוזלה זרזק ז"ל ♦

לע"נ רחל בת שרה אליעזר ע"ה ♦ שרה בת סאלם יהודה ע"ה ♦ מאיר בן עובדיה ענעני ז"ל

גדעון בן רחל נעמן ז"ל
אסתר בת אסתרני אביג'ר ע"ה
נעים בן גורג'יה ע"י ר' יוסף

רחמים בן מסעודה בן המו ז"ל
ג'יזה יהודית בת אסתר חזן ע"ה ע"י גב' דהן
לאה בת סימי ז'אנו ע"ה

יהודה בן אברהם שרעבי ז"ל
ברק בן רחל צברי ז"ל
מרים בת ציפורה ע"ה ע"י גב' שלום